

BORÇLAR KANUNU TASARISINDA İRade SAKATLIKLARI

Gamze TURAN BAŞARA*

İzzet BAŞARA**

I. GİRİŞ

Ülkemizde son yıllarda geniş kapsamlı kanun değişikliği çalışmaları yapılmaktadır. Özellikle temel mevzuatlarımızda yapılan bu değişiklerin nedenleri, mevzuatlarımızı sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere ve Avrupa Birliği müttesebatına uyumlu hale getirmektir. Bu kapsamda Borçlar Kanununda da değişiklik yapılması gündeme gelmiştir.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden irade sakatlıkları Borçlar Kanunu Tasarısı'nın 30 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Tasarıda, irade sakatlığına ilişkin düzenlemelerin sadeleştirilmesi ve türkçeleştirilmesinin yanında, zaman zaman esasa ilişkin değişikler de yapılmıştır.

Bu çalışmanın konusu kapsamında hata, hile, tehdit ve cebir gibi irade ile beyan arasında istenmeyerek meydana gelen uygunsuzluk halleri incelemiştir. Bu inceleme yapılırken öncelikle irade sakatlıklarına ilişkin yürürlükte olan düzenlemeler ana hatları ile ele alındıktan sonra, konuya ilgili tasarıda yapılan düzenlemeler üzerinde durulmuştur.

II. GENEL OLARAK İRADE SAKATLIKLARI

Bir hukuki işlemin temel kurucu unsurunu irade açıklaması teşkil eder.¹ Bu irade açıklaması irade ve beyan unsurlarından oluşur. Geçerli bir irade açıklamasından söz edebilmek için irade ile beyan birbirine uygun olmalıdır. Ancak bazen irade ile beyan birbirine uygun olmayabilir. İşte irade ile beyan arasında ortaya çıkan bu uygunsuzluğa irade sakatlığı denil-

* Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

** Dazkırı Hâkimî, Afyonkarahisar

¹ Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, 8.bs., Ankara 2003, s. 112; Schwenzer, Ingeborg: Schweizerisches Obligationenrecht Algemeiner Teil, 4. Aufl., Bern 2006, s. 73; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıkopru, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 5. bs. İstanbul 1985, s.50.

**Prof. Dr.
FIRAT ÖZTAN'A
ARMAĞAN**

Cilt I

Ankara 2010

mektedir.² İrade sakatlığı hata(yanılma), hile(aldatma), tehdit ve cebir(korkutma ve zorlama) gibi istenmeyerek meydana gelebileceği gibi, zihni kayıt, latife beyanı, muvazaa gibi bilerek ve istenerek de meydana gelebilir.³ İradeyi sakatlayan sebepler ve bunun sonuçları Borçlar Kanunu'nun 21 vd. maddelerinde düzenlenmiştir.

İrade ile beyanın birbirine uymaması halinde, iradenin mi, yoksa beyanın mı dikkate alınacağı hususu doktrinde tartışma konusu olmuş ve değişik teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorilerin ilki "irade teorisi" dir. Bu teoriye göre, irade beyanı, beyan sahibinin gerçek iradesine uygun olduğu ölçüde sonuç doğurur. Bu sebeple asıl önemli olan beyan sahibinin gerçek iradesidir. Beyan ise, iradenin dış âleme açıklanmasını sağlayan bir araçtır.⁴

Bir diğer teori olan "beyan teorisi"nde irade teorisinin aksine, beyan sahibinin gerçek iradesi değil, beyanı esas alır. Bu teori, sâbjektif beyan teorisî ve objektif beyan teorisî olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmektedir. Sâbjektif beyan teorisinde⁵, muhatabın beyana vereceği anlam esas alınırken, objektif beyan teorisinde, muhatap yerine üçüncü bir kişi koyulmakta ve bu üçüncü kişinin beyana vereceği objektif anlam esas alınmaktadır.⁶

İrade ve beyan teorilerinin eksiklerini gidermek üzere son olarak "güven teorisi" geliştirilmiştir. Güven teorisinde muhatabın irade beyanına verdiği sâbjektif anlam ya da üçüncü kişinin bu beyana verdiği objektif anlam önem taşımaz. Burada muhatabın makul ve dürüst bir muhatap olarak doğruluk kurallarına uygun bir biçimde irade beyanına verdiği ya da vermesi gerektiği anlamaya üstünlük tanınmaktadır.⁷

² von Tuhr, Andreas: *Borçlar Hukuku Umumi Kısıtları*, C.I-II, Çev. Cevat Edege, Ankara 1983, s. 277; Schwenzer, s. 173; Saymen, F. Hakkı/Elbir, H. Kemal: *Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, İstanbul 1966, s. 247; Arsebük, Esat: *Borçlar Hukuku*, C. I-II, 3. bs., Ankara 1950, s. 395; Eren, s. 338. Eren, irade sakatlığını dar anlamda ve geniş anlamda irade sakatlığı olmak üzere iki şekilde ele almıştır. Dar anlamda irade sakatlığı, iradenin oluşumu aşamasında ortaya çıkan bozuklukları kapsamaktadır. Geniş anlamda irade sakatlığı iradenin oluşumu sırasında ortaya çıkan bozuklukların yanı sıra, tam ve doğru bir şekilde oluşmuş iradenin beyanı safhasında meydana gelen bozukluğu da kapsamaktadır(Eren, s. 338).

³ Eren, s. 311.

⁴ Schwenzer, s. 184; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 94; Eren, s. 136.

⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, sâbjektif beyan teorisini "anlam verme prensibi" şeklinde ifade etmiştir.

⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 94; Eren, s. 137.

⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 95; Eren, s. 141; Schwenzer, s. 185; Gauch, Peter/Schleup, Walter R./Schmid, Jörg/Rey, Heinz, OR Allgemeiner Teil Band I, 8. Aufl., Zürich-Basel-Genf. 2003, s. 38.

Sözleşmelerin kuruluşu ve yorumu hususlarında Türk Hukuku'nda hâkim olan teori güven teorisidir.⁸

III. İRADE SAKATLIĞI HALLERİ

A. Hata

I. Kavram

Hata, irade açıklamasında bulunan kişinin istemeyerek iradesine uylayan bir beyanda bulunmasıdır.⁹ Hukuki işlemlerde hataya ilişkin hükümler Borçlar Kanunu'nun 23 vd. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu Tasarısı'nda ise 30- 35'inci maddeler arasında düzenlenmiştir.

İrade sakatlığı hallerinden hata, yürürlükte olan Borçlar Kanunu 23'üncü maddesinde "Rızadaki Fesat" ana başlığı altında "Hata / Hatanın Hükümleri" şeklinde düzenlenmişken, Borçlar Kanunu Tasarısı'nda kavamlar Türkçeleştirilmiş ve "İrade Bozuklukları" ana başlığı altında, "Yanılma" şeklinde düzenlenmiştir.

Hata, beyanda hata ve saikte hata olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Borçlar Kanunu'nda güven ilkesinden hareketle yalnızca beyan hatası esaslı hata kabul edilip, saik hatasının kural olarak esaslı hata sayılmayacağı hükmne bağlanmıştır(BK. m. 24/II).¹⁰ Ancak bazı hallerde saik hatası özel bir önem kazanır ve esaslı hata olarak kabul edilir(BK. m. 24/I,b.4).

Borçlar Kanunumuz her hatayı değil, yalnızca esaslı hatayı bir geçersizlik sebebi kabul etmiştir.

2. Esaslı Hata Halleri

a. Beyan Hataları

Bir hukuki işlem yapmak isteyen kişi, iradesine uylayan bir beyanda bulunması halinde beyan hatası söz konusudur. Beyanda hata halinde kişinin

⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 96.

⁹ von Tuhr, s. 280; Saymen/Elbir, s. 258; Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 5. bs., İstanbul 2006, s. 80; Tunçomağ, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, C. I, Genel Hükümler, 6. bs., İstanbul 1976, s. 335; Schwarz, Andreas B.: Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, çev. Bülent Davran, İstanbul 1948, s. 299; Arsebükk, s. 399.

¹⁰ Eren, s. 341; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 576; Tunçomağ, s. 338.

hukuki işlem yapmaya yönelik iradesi sağlıklı bir şekilde oluşmakta ancak bu iradenin açıklanması aşamasında irade ile beyan arasında uygunsuzluk meydana gelmektedir.¹¹ Beyan hatası iki şekilde ortaya çıkar: Kişi ya yanlış yazma veya konuşma sebebiyle iradesine uymayan bir beyanda bulunmakta ya da beyanda kullandığı ifadelere sahip olduklarıdan farklı bir anlam vermesi sebebiyle hata ortaya çıkmaktadır.¹²

Esaslı hata kabul edilecek beyan hataları Borçlar Kanunu'nun madde 24/I'de dört bent halinde sayılmıştır. Ancak bu sayılmış sınırlayıcı olmadığından benzer durumlar da esaslı hata olarak kabul edilebilir.¹³

Borçlar Kanunu Tasarısı'nda esaslı hata halleri "Açıklamada Yanılma" başlığı altında Tasarının 31'inci maddesinde 5 bent halinde sayılmıştır. Tasarıda "özellikle aşağıda sayılan yanlış halleri esashıdır" denilmek suretiyle, yürürlükte olan Borçlar Kanunu'nun 24'üncü maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen "Esaslı hatalar hassaten şunlardır" şeklindeki düzenlemeye paralel bir düzenleme yapılmıştır. Tasarıda madde metninde, özellikle maddedede sayılan hallerin esaslı yanlış olduğunun belirtilmesi, yapılan sayımın Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi sınırlayıcı değil, örnekleyici nitelikte olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Borçlar Kanunu madde 24'te yer alan düzenlemeye göre, hukuki işlemin niteliğinde hata esaslı hata olarak kabul edilir. Bu halde kişi beyanda bulunduğu hukuki işlemden farklı bir hukuki işlem yapmak istemektedir.¹⁴ Örneğin, vasiyetçi belirli mal vasiyeti yapmak isterken yanlışlıkla mirasçı ataması halinde hukuki işlemin niteliğinde hata söz konusudur. Tasarıda da esasa ilişkin bir değişiklik yapılmayıp kavramlar türkçeleştirilerek "Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa" şeklinde ifade edilmiştir(BKT. m. 31/I, b. 1). Bu bende ilişkin gerek-

¹¹ Eren, s. 343; Kocayusufpaşaoglu, Necip: Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul 1968, s. 45; Schwenzer, s. 263; Tunçomağ, s. 343; Arsebük, s. 399.

¹² Huguenin, Claire: Obligationenrecht Allgemeiner Teil, 2. Aufl., Zürich 2006, s. 75; von Tuhr, s. 280; Kocayusufpaşaoglu, s. 47-48; Eren, s. 344; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 166; Tunçomağ, s. 335; Schwenzer, s. 264; Arsebük, s. 400.

¹³ Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 168; Saymen/Elbir, s. 260; Schwenzer, s. 263; Eren, s. 345; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altay, s. 576.

¹⁴ Eren, s. 346; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altay, s. 583; von Tuhr, s. 281; Tunçomağ, s. 338; Kılıçoğlu, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 5.bs., Ankara 2005, s. 127; Saymen/Elbir, s. 260; Oğuzman/Öz, s. 82; Schwenzer, s. 265; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 168; Huguenin, s. 75; Schwarz, s. 302; Arsebük, s. 401.

çede bu durum şu örnekle açıklanmıştır: B'nin evini satın almak isteyen A'nın, ona bu evi kiralamak istediğini açıklamasında olduğu gibi.

Bir diğer esaslı hata hali, hukuki işlemin konusunu teşkil eden seyde hataya düşülmüşidir. Bu halde kişinin iradesi beyan ettiğinden farklı bir şeye yönelmiştir.¹⁵ Örneğin, mirasbirakan bahçesini vasiyet etmek isterken, yanlışlıkla çiftliğini vasiyet etmesi halinde hukuki işlemin konusunda hata söz konusudur. Tasarıda da birinci bente olduğu gibi esas itibariyle yürürlükte olan Borçlar Kanunu'ndaki düzenleme muhafaza edilerek "Yanılan, istediginden başka bir konu için iradesini açıklamışsa" şeklinde ifade edilmiştir(BKT. m. 31/I, b. 2). Bu bende ilişkin gerekçede şu örnek verilmiştir: B'nin otomobilini satın almak isteyen A'nın, sözleşme yapma iradesini onun deniz motorunu satın almak için açıklamasında olduğu gibi.

Madde 24'te sayılan esaslı hata hallerinden biri de şahısta hatadır. Hukuki işlem belli bir şahıs dikkate alınarak yapıldığı hallerde, hataya düşen tarafın iradesi, beyanda bulunduğu şahıstan başka bir şahsa ilişkinse bu takdirde şahısta hata hali söz konusu olur.¹⁶ Örneğin, mirasbirakan yeğenine vasiyyette bulunmak isterken yanlışlıkla kuzenine vasiyyette bulunması halinde şahısta hataya düşmüştür. Tasarıda yürürlükteki Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak şahısta hata hali ayrı bir bente düzenlenmiş ve tasarıının ilk halinde "Yanılan, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkası ile sözleşme yapmak için iradesini açıklamışsa" şeklinde ifade edilen bu yanılma hali; tasarıyla ilgili Adalet Bakanlığı'na gelen görüşler doğrultusunda değiştirilerek, tasarıının son halinde "Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa" şeklinde düzenlenerek daha anlaşılır bir hale getirilmiştir(BKT. m. 31/I, b. 3). Bu bent tasarıının gerekçesinde şu örnekle açıklanmıştır: Gerçekte B ile sözleşme yapmak isteyen A'nın, yanalarak, bu iradesini C' ye açıklamasında olduğu gibi.

Tasarıda, yukarıda belirtilen şahısta yanılma halinden farklı olarak, sözleşmeye taraf olan kişinin vasıflarına ilişkin yanılma hali de şahısta yanılma hallerinden biri olarak düzenlenmiştir(BKT. m. 31/I, b. 4). Örneğin; A, Fransızca bilen B'yi kendisine tercüman olarak işe almak isterken, aynı

¹⁵ Eren, s. 346; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 584; Kılıçoğlu, s. 127; von Tuhr, s. 281; Schwenzer, s. 266; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 168; Saymen/Elbir, s. 261; Oğuzman/Öz, s. 82; Tunçomağ, s. 338; Arsebük, s.402.

¹⁶ Saymen/Elbir, s. 261; Oğuzman/Öz, s. 82; Schwenzer, s. 266; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 168; Tunçomağ, s. 339; Huguenin, s. 76; Eren, s. 347; Arsebük, s. 402; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 584; Kılıçoğlu, s. 128; von Tuhr, s. 282; Schwarz, s. 303.

adı taşıyan ancak Fransızca bilmeyen başka bir kişiye bu yöndeki iradesini açıklaması halinde bahse konu olan şahısta yanılma hali söz konusu olacaktır.

Her iki bentte de şahısta yanılma hali düzenlenmiştir. Birinci bentte esas olarak sözleşmenin tarafında yanılma söz konusu iken, ikinci bentte, sözleşmeye taraf olan kişinin vasfında yanılma söz konusudur.

Edim veya karşı edim miktarında hata madde 24'te sayılan esaslı hata hallerindendir. Hataya düşen tarafın taahhüt ettiği edimin miktarı, kastettiğinden önemli ölçüde çok veya karşı tarafın edimi önemli ölçüde az olması halinde mikarda hata söz konusu olur.¹⁷

Edim veya karşı edim miktarında hata tasarıda da esaslı yanılma hallerinden biri olarak 31'inci maddenin beşinci bendinde düzenlenmiştir.

Basit hesap yanlışlıklarının sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği hususu tıpkı yürürlükteki Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi tasarıda da aynı şekilde ifade edilmiş ve sadece bunların düzeltilmesi ile yetinileceği belirtilmiştir.

b. Saik Hatası

Saik hatası, kişinin hukuki işlem yapmaya yönelik iradesinde, yanlış tahmin ve değerlendirmeler sonucunda sakatlık oluşmasıdır. Saik hatasından söz edebilmek için, yanlış değerlendirmelerle, kişinin hukuki işlem yapmaya yönelik iradesinin oluşumu arasında illiyet bağı olmalıdır. Bir başka deyişle beyan sahibinin, belirli durum ve olaylara ilişkin yanlış değerlendirmeleri olmasaydı, iradesi bu şekilde oluşmayacak idiyse, irade ile değerlendirme arasında illiyet bağı mevcuttur.¹⁸ Saik hatası teşkil eden yanlış değerlendirmeye tahminler geçmişteki, şimdiki veya gelecekteki bir olaya ilişkin olabilir.¹⁹ Görüldüğü üzere, saik hatası yukarıda açıklanan beyan hatasından farklı olarak hukuki işlem yapmaya yönelik iradenin açıklanması aşamasında değil, iradenin oluşumu aşamasında ortaya çıkan hata halidir.²⁰

¹⁷ Eren, s. 347; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 585; von Tuhr, s. 283; Tunçomağ, s. 339; Kılıçoğlu, s. 128; Schwenzer, s. 266; Huguenin, s. 75; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 168; Saymen/Elbir, s. 262; Öğuzman/Öz, s. 83; Schwarz, s. 303; Arsebük, s. 404; Y. 11. HD., 21.09.1999 T., E-1999/2255, K-1999/7015, www.meseyazilim.com.

¹⁸ Eren, s. 342; Kocayusufpaşaoglu, s. 45-46.

¹⁹ Kocayusufpaşaoglu, s. 45.

²⁰ Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 169; Schwenzer, s. 268; Eren, s. 342; YHGK., 16.02.1994 T., E- 1993/13-795, K- 1994/57; Y. 2. HD., 25.06.1997 T., E- 2006/6350, K- 2006/7830, www.meseyazilim.com.

Borçlar Kanunu'nun 24'üncü maddesinde esaslı hata sayılırken, "Ak-
din yalnız saiklerine taalluk eden hata, esaslı hata değildir" kuralı benim-
senmiştir.²¹ Kural bu olmakla beraber bazı istisnai hallerde saik hatası da
esaslı hata olarak kabul edilmektedir. Bu istisna 24'üncü maddenin dördüncü
bendinde düzenlenmiştir. Buna göre, saik hatasının esaslı hata olarak
kabul edilebilmesi için, öncelikle kişinin hukuki işlem yapma iradesi, belirli
hususların yanlış değerlendirilmesi sonucunda sakatlanmış olmalıdır. Bu
yanlış değerlendirme saik hatasının esaslı hata olarak kabul edilmesi için
yeterli olmayıp, ayrıca bu yanlış değerlendirme hukuki işlemin zorunlu temel
ve şartlarına ilişkin olmalı ve bunun hukuki işlemin zorunlu ve temel
şartlarından sayılmasına ticari doğruluk imkân vermelidir(BK. m.
24/I,b.4).²²

Tasarıda saikte hata halinin, yürürlükteki Borçlar Kanunu'ndan farklı
olarak "saikte yanılma" başlığı altında ayrı bir maddede düzenlenmiş olması
isabetli olmuştur. Şöyle ki, beyanda hata halinde kişinin gerçek iradesi ile
açıkladığı iradesi birbirinden farklı iken, saikte hata halinde kişinin gerçek
iradesi ile açıkladığı iradesi arasında fark olmayıp, yalnızca iradenin oluşumuna
neden olan etkenlerde hata söz konusudur.

Söz konusu düzenlemeye yürürlükteki Borçlar Kanunu'na paralel olarak
saikte yanılma kural olarak esaslı yanılma sayılmayacağı öngörümekle
birlikte, hangi hallerde saikte yanılma esaslı yanılma sayılabilceği de
dönemlenmiştir. Buna göre, yanılanın, karşı tarafça bilinebilir biçimde
yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da ilişkilerinde geçerli
olan dürüstlük ilkelerine uygun olması halinde, saikteki yanılma esaslı sayılacaktır.

Borçlar Kanunu'nun 27'inci maddesinde, sözleşmenin taraflarından
birinin iradesinin haberci tarafından ya da başka bir vasıta ile yanlış aktarılması
halinde hatalarındaki hükümlerin kıyasen uygulanacağı hususu düzenlenmiştir.²³ Örneğin, A, B aracılığı ile C'ye haber gönderip otomobilini
25.000 TL. ye satacağını bildirirse, fakat B bu beyanı 20.000 TL olarak C'ye
iletirse bu durumda C' nin olumlu cevabı sonucu kurulacak olan sözleşme A'yi bağlamaz. Esaslı hata söz konusu olur.

²¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 576; Eren, s. 344.

²² von Tuhr, s. 285; Kılıçoglu, s. 130-131; Saymen/Elbir, s. 263; Eren, s. 350;
Öguzman/Öz, s. 86; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 579;
Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 157-158; Arsebük, s. 408.

²³ Reisoğlu, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. bs., İstanbul 2004, s. 99;
Eren, s. 354-355.

Tasarıda vasıtanın hatası “İletmede yanılma” başlığı altında, “Sözleşmenin kurulmasına yönelik iradenin haberci veya çevirmen gibi bir aracı ya da bir araç tarafından yanlış iletilmiş olması hâlinde de yanılma hükümleri uygulanır” şeklinde düzenlenmiştir(BKT. m. 33). Söz konusu hükminden anlaşıldığı üzere, yürürlükteki Borçlar Kanunu’ndan farklı olarak taraflardan birinin iradesinin haberci veya çevirmen gibi bir aracının yanı sıra, bir iletişim aracı tarafından yanlış iletilmesi durumunda da, yanılma hükümleri uygulanacaktır. Hükme eklenen iletişim aracı kavramıyla birlikte mevcut düzenleme günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilecek hale getirilmiştir. Örneğin; bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle artan internet kullanımı neticesinde, tarafların iradelerini birbirine iletmesine yardımcı olacak elektronik posta gibi iletişim araçları kullanılmaya başlanmıştır. İnternet ortamında kullanılan bu iletişim araçları ile taraf iradeleri birbirine ilettilirken yanılma söz konusu olduğu takdirde, tasarıda düzenlenen iletişimde yanılma hükmü uygulama alanı bulacaktır.

Yürürlükteki Borçlar Kanunu’nun 25’inci maddesinde “Hüsniyet kai-delerine muhalif hareket davası” başlığı altındaki düzenleme, tasarıının 34’üncü maddesinde “Yanılmada dürüstlük kuralları” başlığı altında düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu’na göre, hataya düşen taraf, iyi niyet kurallarına aykırı bir şekilde bunu ileri süremez.²⁴ Örneğin A, B’ye ait bir daireyi 100.000 TL. ye satın almak istediği halde, yanarak 120.000 TL. den satın almayı kabul ettiğini bildirdiği takdirde, B’nin aynı daireyi ona 100.000 TL. ye satmaya hazır olduğunu beyan etmesi halinde, A esaslı yanılma hükümlerine dayanarak sözleşmenin kurulmadığını iddia ederse dürüstlük kurallarına aykırı hareket etmiş olur. Tasarıda madde metninde yapılan türkçeleştirme haricinde bir hüküm değişikliği yapılmamıştır.

Borçlar Kanunu’nun 26’ncı maddesinde düzenlenen “İhmal yüzünden hata” hali, tasarıının 35’inci maddesinde “yanılmada kusur” başlığı altında düzenlenmiştir. Yürürlükteki Borçlar Kanunu’nda, yaptığı sözleşmenin hükümlerinden kurtulmak için hata ettiğini ileri süren tarafın, eğer hata kendi kusurundan ileri gelmişse, sözleşmenin bu nedenle iptal edilmesi halinde bundan doğan zararı tazmine mecbur olduğu düzenlenmiştir. Ancak diğer tarafın hatayı bilmesi veya bilebilecek durumda olması halinde tazminatın gerekmeyeceği hükmeye bağlanmıştır.²⁵

Hata nedeniyle sözleşmenin iptalinde, sözleşmenin karşı tarafına tazminat ödenmesini kanun koyucu, hata edenin kusurlu olması, karşı tarafın

²⁴ Reisoğlu, s. 99; Eren, s. 355.

²⁵ Arsebük, s. 415; Eren, s. 356.

hataya düşüldüğünü bilmemesi, hata edenin sadece menfi yani sözleşmenin geçerli olmamasından doğan zararı ödemekle yükümlü olması ve hakkaniyet gerektiriyorsa müspet yani sözleşmenin ifa edilmemiş olmasından doğan zararın da istenebileceği gibi belli esaslara bağlamıştır.²⁶

Tasarıda iki fıkradan oluşan 35'inci madde, yanılmada kusuru olan tarafın tazminat yükümlülüğünü ve bunun kapsamını düzenlemektedir. Maddenin birinci fikrasına göre yanlışın, esaslı yanılmaya dayanarak sözleşmenin hükümsüzlüğüne sebep olması halinde, bunda kusuru da varsa, kural olarak diğer tarafın sözleşmenin gerçekleşmemesi nedeniyle uğradığı menfi zararı karşılamakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Aynen mevcut düzenlemede olduğu gibi, sözleşmenin diğer tarafının yanılmayı bildiği veya bilmesi gerektiği takdirde yanlışdan tazminat isteyemeyeceği de belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fikrasında da hâkimin hakkaniyetin gerektirdiği hallerde diğer tarafın, ifadan beklenen zararını başka bir ifadeyle müspet zararını aşmamak şartıyla, daha fazla tazminata da hükmedebileceği düzenlenmiştir. Yürürlükteki Borçlar Kanunundan farklı olarak hakkaniyetin gerektirdiği hallerde hâkimin takdir edeceği tazminat miktarına bir üst sınır getirilmektedir. Daha açık bir ifadeyle hâkim daha fazla tazminata hükmetmeye gerek gördüğü hallerde, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan menfi zarardan daha fazla tazminata hükmedebilecek ancak tazminat miktarını belirlerken sözleşmenin ifasından beklenen yararı yani müspet zararı aşamayaçaktır. Tasarıda öngörülen düzenlemeye hâkimin hakkaniyet gereği hükmedebileceği tazminatın üst sınırı müspet zararla çizilmiştir. Ancak bu düzenleme, menfi zararın müspet zararı aşabileceği bazı hallerde hâkimin menfi zarara hükmedince, gerekmesine rağmen hakkaniyet tazminatına hükmedemeceği ve bu nedenle yürürlükteki yasanın mevcut halinin amaca daha uygun olduğu noktasından eleştirilmiştir.²⁷

B. Hile

Bir kimseyi bir irade beyanında bulunmaya veya sözleşme yapmaya sevk etmek için, kasıtlı olarak kişide yanlış bir tasavvur uyandırmak veya mevcut yanlış tasavvuru devam ettirmeye yönelik davranışa hile adı veri-

²⁶ Eren, s. 357; Schwarz, s. 316-317; Arsebük, s. 416.

²⁷ Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Hakkında Gelen Görüşler, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2005, s. 61-62.

lir.²⁸ Hile iradeyi sakatlayan sebeplerden biri olarak Borçlar Kanunu'nun 28'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükmeye göre, taraflardan biri diğer tarafın hilesiyle bir sözleşme yapmaya sevk edilmişse, hileye maruz kalan tarafın hatası esaslı olmasa dahi sözleşme ile bağlı değildir(BK. m. 28/I).

Hilenin sebep olduğu irade sakatlığı iradenin beyanında değil, iradenin oluşumu sırasında ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla hile yapan taraf, hile fiiliyle karşı tarafta bir saik hatasına sebep olmakta ve kişi hileden kaynaklanan saik hatası neticesinde iradesini açıklamaktadır.²⁹ Örneğin, A'nın, antika hali almak isteyen B'ye eski halisini antika hali olarak tanıtarak satmak istemesi halinde hile söz konusudur.

Hile, gerçekten mevcut olmayan bir durumu mevcutmuş gibi göstermek ya da gerçekten mevcut olan bir durumun varlığını gizlemek gibi olumlu bir davranışla ortaya çıkabilir. Örneğin, A'nın, hiç bilgisayar kullanmayı bilmeyesine rağmen işe alınmak için çok iyi bilgisayar kullanabildiğini söylemesi halinde durum böyledir. Bazı hallerde hile, bilgi verilmesi gereken bir hususta susmak gibi olumsuz bir davranışla da ortaya çıkabilir. Ancak susma yoluyla hilenenin oluşması için, kişinin hata yapan tarafı aydınlatma yükümlülüğünün olması gereklidir. Bu aydınlatma yükümlülüğü kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğar. Örneğin, A, B'nin 1970 model arabası için 1975 model olduğu yönünde yanlış bilgisini beyan ettiğinde B'nin gerceği söylemeyeip susması halinde hilesi söz konusudur.³⁰

Aydınlatma fiilinin yanı sıra, ayrıca hile yapan tarafta, karşı tarafı yanılma kastı olmalıdır. Bir başka ifade ile, hile yapan taraf karşı tarafı sözleşme yapmaya sevk etmek için bilerek ve isteyerek gerçeğe aykırı şeyler söylemiş olmalıdır.³¹

Hileden söz edebilmek için son olarak, illiyet bağının mevcut olması gereklidir. Yani aldatılan taraf sözleşmeyi yaniltıcı davranış neticesinde yapmış

²⁸ Eren, s. 358; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 601; Saymen/Elbir, s. 270; Oğuzman/Öz, s. 93; Yıldırım, Mustafa Fadıl, Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile, Ankara 2002, s. 8; Schwarz, s. 321.

²⁹ Eren, s. 358; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 599; Kılıçoğlu, s. 138; Huguenin, s. 78; Tunçomağ, s. 351; Yıldırım, s. 20.

³⁰ Eren, s. 359-360; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 602; Tunçomağ, s. 354 vd.; Yıldırım, s. 99 vd.

³¹ Eren, s. 360; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 602-603; Oğuzman/Öz, s. 95; von Tuhr, s. 294; Tunçomağ, s. 360; Schwenzer, s. 275; Arsebük, s. 424; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 177; Y. 1.HD, 05.07.2006 T., E-2006/6398, K-2006/7843, Y. 1. HD. 28.12.2004 T., E- 2004/11310, K- 2004/14637, www.meseyazilim.com.

olmalıdır. Hileye maruz kalan taraf, hile olmasayı sözleşmeyi ya hiç yapmayacak ya da farklı şartlarla yapacak idiyse illiyet bağı ve buna bağlı olarak hile söz konusudur.³²

Hileyi sözleşmenin karşı tarafı yapabileceği gibi, üçüncü bir kişi de yapmış olabilir. Üçüncü şahsin hilesi kural olarak sözleşmeyi etkilemez, hileye maruz kalan taraf kural olarak sözleşme ile bağlıdır. Ancak sözleşmenin diğer tarafı, sözleşme yapıldığı sırada üçüncü şahsin hilesini biliyor ya da bilmesi gereken bir durumda ise, bu takdirde hileye maruz kalan taraf sözleşmeyi iptal edebilir(BK. m. 28/II).

Yürürlükteki Borçlar Kanunu'nun 28'inci maddesini karşılayan tasarının 36'ncı maddesinin kenar başlığı "Aldatma" dır. Tasarıda maddede iki fikra halinde sözleşmenin taraflarından birinin ve üçüncü kişinin aldatması neticesinde yapılan sözleşmelerin bağlayıcı olmayacağı düzenlenmektedir. Tasarıda yürürlükteki Borçlar Kanunu'nun hileyi düzenleyen 28'inci maddesinde yapılan türkçeleştirme dışında bir hüküm değişikliği mevcut olmadığından yukarıda hileye ilişkin açıklamalar tasarıdaki düzenlemeye için de geçerlilik arz etmektedir.

C. Tehdit ve Cebir

Tehdit, bir kimseyi bir hukuki işlemi yapmaması halinde, kendisinin veya yakınlarının bir kötülüğe uğrayacağını bildirerek söz konusu hukuki işlemi yapmaya sevkettir.³³ Örneğin, bir kimseye, arabasını kendisine satmadığı takdirde çocuğunu öldüreceklerinin söylemesi halinde tehdit söz konusudur. Tehdit Borçlar Kanunu'nun 29 ve 30'uncu maddelerinde düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu madde 29/I' e göre, bir kimse sözleşmenin karşı tarafının ya da üçüncü bir kişinin tehdidi neticesinde sözleşme yapmışsa bununla bağlı değildir.

Tehdit halinde irade sakatlığı iradenin oluşumu aşamasında ortaya çıkmaktadır. Korkutulan kişinin iradesi beyanına uygun olmakla beraber, irade tehdit neticesinde meydana gelmektedir.³⁴

³² Eren, s. 361; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 603; Kılıçoğlu, s. 141; von Tuhr, s. 296; Yıldırım, s. 121; Tunçomağ, s. 360; Arsebük, s. 425; Huguenin, s. 80; Saymen/Elbir, s. 272; Schwenzer, s. 276; Oğuzman/Öz, s. 95.

³³ Saymen/Elbir, s. 274; Tunçomağ, s. 362; Oğuzman/Öz, s. 97; Schwenzer, s. 277; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 179; Eren, s. 363; von Tuhr, s. 298.

³⁴ Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 179; Tunçomağ, s. 362; Eren, s. 364; Kılıçoğlu, s. 143.

Tehdit fiilinin konusunu teşkil eden zorlamalar manevi nitelikte zorlamalardır. Maddi zorlamalar tehdidin dışındadır. Örneğin, A, B'nin elinden tutarak kefalet sözleşmesini imzalatması halinde maddi zorlama vardır. Bu durumda sözleşme yapma iradesi olmadığından sözleşme meydana gelmemiştir. Dolayısıyla kişinin iptal talep etmesine de gerek yoktur. Buna karşılık A, B'ye kefalet sözleşmesini imzalamadığı takdirde onu öldürecekini söylemesi halinde manevi zorlama dolayısıyla tehdit söz konusudur.³⁵

Tehditten söz edebilmek için, hukuki işlemi yapan kimseye ya da yakınlarına yönelik bir tehlike olmalıdır. Tehdit neticesinde hukuki işlemi yapan taraf kendisinin veya yakınlarının vücut tamlığının, hayatının, şerefinin veya malvarlığının zarar göreceğinden korkmuş olmalıdır.³⁶ Tehdit edilen hukuki varlıklar Borçlar Kanunu'nun 30/I'inci maddesinde örnek kabillinden sayılmış olup sınırlayıcı olmadığından kişinin özgürlüğü, özel hayatının gizliliği gibi benzer durumlar da tehdit edilen hukuki varlıklar arasındaır.³⁷

Borçlar Kanunu'nun 30/I'inci maddesine göre, tehdidin, önemli ve derhal ortaya çıkabilecek bir tehlikenin mevcut olduğu yönünde esaslı bir korku doğurması gerekdir³⁸. Tehlikenin ağırlığı, korkutulan kişinin cinsiyeti, yaşı, karakteri, hal ve mevkii gibi sütpektif durumlar göz önünde tutularak değerlendirilmelidir. Örneğin, yalnız yaşayan yaşlı bir kadın için ağır sayılan tehdit, bir erkek için ağır sayılmayabilir.³⁹

Tehdit hukuka aykırı olmalıdır. Hukuk düzeninin izin vermediği bir fiilin yapılacağına yönelik korkutmalar hukuka aykırı sayılır. Örneğin, kişinin hayatına ve vücut bütünlüğüne yönelik tehditler, bir sözleşmenin ihlal edileceği tehdidi niteliği itibariyle hukuka aykırıdır. Ancak tehditte bulunan kişinin eyleminin hukuka aykırı olduğunu bilmesi şart değildir. Ayrıca Borçlar Kanunu'nun 30/II'inci maddesine göre, bir hakkın veya kanuni bir yetkinin kullanılacağı tehdidi, korkutulan kişinin zor durumda olmasından yararlanarak, ondan aşırı menfaat temin etme amacıyla dayanıyorsa bu tehdit de

³⁵ Schwenzer, s. 277; Eren, s. 364; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 605.

³⁶ Eren, s. 364; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 607; von Tuhr, s. 299; Saymen/Elbir, s. 276-277; Oğuzman/Öz, s. 98.

³⁷ Eren, s. 364; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 608; Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 180; Y. I. HD., 2.5.1978, 3138/6251, www.kazanci.com.tr.

³⁸ Y. I. HD., 22.01.2003 T., E- 2003/52, K- 2003/762, www.meseyazilim.com.

³⁹ Eren, s. 365; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 607; von Tuhr, s. 299; Oğuzman/Öz, s. 98; Schwenzer, s. 277.

dikkate alınır.⁴⁰ Örneğin, borcunu ödeyemeyecek durumda olan borçluya alacaklısının, kredi almak için kendisi lehine bir teminat sözleşmesi yapmadığı takdirde, alacağını icra yoluyla takip edeceği tehdidinde bulunması nöticesinde kişi bu tehdidin etkisiyle teminat sözleşmesi yapmışsa, sözleşmenin iptali istenebilir.

Tehdidin yarattığı korku ile hukuki işlemin yapılması arasında illiyet bağı olmalıdır. Şöyled ki, korkutma fiili olmasaydı, tehdide maruz kalan kişi hukuki işlemi hiç yapmayacak ya da farklı şartlarla yapacak idiyse illiyet bağı mevcuttur.⁴¹

Borçlar Kanunu'nun 29'uncu maddesine göre, tehdit sözleşmenin diğer tarafı gibi, üçüncü kişi tarafından da gerçekleştirilebilir. Ancak hileden farklı olarak tehditte, üçüncü kişi tarafından yapılan tehditten diğer taraf haberdar olmása dahi hukuki işlemin iptalini talep etme hakkı verir.⁴²

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 29'uncu maddesinde "ikrah" başlığı altında düzenlenen tehdit ve cebir, Borçlar Kanunu Tasarısı'nın 37'inci maddesinde "korkutma" başlığı altında düzenlenmiştir. Tasarıda sözleşmenin taraflarından birinin, diğer tarafın veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapması halinde, o sözleşmeyle bağlı olmayacağı düzenlenmekte, korkutanın üçüncü bir kişi olması ve diğer tarafın korkutmayı bilmemesi ya da bilemeyecek durumda olmaması halinde o sözleşmeyle bağlı kalmak istemeyen korkutulanın, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlü olacağı belirtilmektedir(BKT. m. 37). Tasarı ile getirilmek istenen düzenlemeye baktığımızda, yukarıda tehdit için yapılan açıklamaların paralelinde bir düzenleme yapıldığı görülmektedir.

Borçlar Kanunu'nun "ikrahın şartları" kenar başlıklı 30'uncu maddesinin karşılığı tasarıının 38'inci maddesidir. Korkutmanın koşullarını düzenleyen tasarı metninde, korkutulanın, içinde bulunduğu durum bakımından kendisi veya yakınlarından birinin kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin doğduğuna inanmaka haklı olması halinde, korkutmanın gerçekleşmiş sayılacağı belirtilmiştir. Bu hükmü yürürlükte bulunan Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemeye benzer bir düzenleme dir.

⁴⁰ Gauch/Schleup/Schmid/Rey, s. 180; Huguenin, s. 82; Saymen/Elbir, s. 277; Oğuzman/Öz, s. 98; Schwenzer, s. 278; Eren, s. 366; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 608.

⁴¹ Saymen/Elbir, s. 277; Oğuzman/Öz, s. 99; Eren, s. 367; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 608; von Tuhr, s. 301; Huguenin, s. 82.

⁴² Oğuzman/Öz, s. 97; Tunçomoğlu, s. 366; Saymen/Elbir, s. 277; Eren, s. 363; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıtop, s. 609.

Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemede tehdit neticesinde hukuki işlemi yapan tarafın, kendisinin veya yakınlarının vücut tamlığının, hayatının, şerefinin veya malvarlığının zarar göreceğinden korkmuş olması gerekligi belirtilmiştir.⁴³ Tasarıda ise bu hususlar tek tek sayılmamış, "kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik bir korkutma" denilerek daha kısa bir ifade tarzı benimsenmiştir. Tasarının 38'inci madde ikinci fıkrasında bir hakkın ya da kanunun verdiği bir yetkinin kullanılacağı korkusuyla sözleşme yapılması halinde, bu hakkı ve yetkiyi kullanacağını açıklayan tarafın, diğer tarafın zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat elde etmesi durumunda, korkutmanın varlığının kabul edileceği düzenlenmiştir. Tasarının ikinci fıkrasındaki düzenleme, korkutmanın gerçekleşip gerçekleşmediği ve bu korkutmanın sözleşme yapılmasındaki etkisinin hâkim tarafından nazara alınmasının gerekliliği noktasından eleştirilmiş ve 38'inci madde ikinci fıkarda değişiklik yapılarak durumun hâkim tarafından dikkate alınması hususunun da belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁴

IV. İRADE SAKATLIĞININ SONUÇLARI

İrade sakatlığına bağlanan hukuki sonuç hususu doktrinde tartışımalıdır. Borçlar Kanunu'nun 23, 28 ve 29'uncu maddelerinde, bir sözleşme yapılırken esaslı hataya düşen, hile veya tehdide maruz kalan tarafın o sözleşme ile bağlı olmadığı belirtilmiştir. Madde 31'de ise, iradesi sakatlanan tarafın, bir yıllık süre içerisinde sözleşmeyi ifa etmeye yönündeki iradesini karşı tarafa bildirmemesi halinde sözleşmeye icazet vermiş sayılıacağı düzenlenmiştir.

Borçlar Kanunu'nun sözü geçen hükümleri nazara alınarak irade sakatlığına bağlanan hukuki sonuç hakkında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre, sözleşme yapılrken taraflardan birinin iradesinin saklanması halinde söz konusu sözleşme başlangıçtan itibaren geçersizdir. Fakat belirli bir süre içinde geçersizlik müeyyidesi kullanılmaz ise, sözleşme geçerli hale gelecektir(Geçersizlik görüşü).⁴⁵

⁴³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 607; Eren, s. 364; von Tuhr, s. 299.

⁴⁴ Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Hakkında Gelen Görüşler, s. 63.

⁴⁵ Oğuzman/Öz, s. 100; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 610; Eren, s. 369; Reisoğlu, s. 108; Kılıçoğlu, s. 132 dn. 169.

Diğer bir görüşe göre ise, sözleşme başlangıçta geçerlidir fakat hataya düşen ya da hileye veya tehdide maruz kalan tarafından geriye etkili olarak iptal edilebilir(İptal görüşü).⁴⁶

Her iki görüşe göre de, irade sakatlığı altında yapılan sözleşmenin geleceği, iradesi sakatlanan tarafın karar ve davranışına bağlıdır. Sözleşme, iradesi sakatlanan tarafın kararına kadar askıdadır. Burada iki görüş arasındaki fark askı halinde sözleşmenin geçerli olup olmadığı hususunda ortaya çıkmaktadır. Geçersizlik görüşüne göre, askı süresi içinde sözleşme geçerliliği erteleyici şartta bağlıdır.⁴⁷ Sözleşme kurulduğu andan itibaren geçersiz olup, tarafların leh ve aleyhine alacak ve borç doğurmaz. Bir başka ifade ile bu halde askıda geçersizlik söz konusudur. Ancak iradesi sakatlanan tarafın açık veya zimni olarak sözleşmeye icazet vermesi halinde geçersiz olan sözleşme geçerli hale gelir. Buna karşılık iptal görüşüne göre, askı durumunda iken sözleşme geçerlidir. Ancak başından itibaren geçerli olarak kurulan sözleşme, iradesi sakatlanan tarafın iptal hakkını kullanması ile geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılabilir.⁴⁸

Borçlar Kanunu' nun 31'inci maddesinin karşılığı tasarıda “ irade bozukluğunun giderilmesi” başlığı altında tasarıının 39' uncu maddesinde düzenlenmiştir. Tasarıının ilk halinde, mevcut düzenlemeden farklı olarak, irade bozukluğu sonucunda sözleşme yapan tarafın, sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren sözleşmeyle bağlı olmadığını bildirebileceği azami süre, on yıllık bir üst süreyle sınırlandırılmıştı. Bu husus eleştiri konusu olmuş ve iradesi bozulmuş kişiye verilen iptal süresinin her halde, yanılma, aldatma ve korkutma için on yılla sınırlandırılmasının yanlış olduğu, korkutma durumunun bu süre dışında bırakılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, getirilen on yıllık süre neticesinde korkutmanın etkisinin ortadan kalkmaması halinde kişinin artık bu sözleşmeden kurtulma imkânının kalmayacağı savunulmuştur.⁴⁹ Borçlar Kanunu Tasarısı'nın son halinde iradesi bozulmuş kişinin sözleşmeyle bağlı olmadığını bildirebilmesi için öngörülen on yıllık azami süre şartı kaldırılmıştır. Kanaatimize de bu düzenleme yerinde olmuştur.

⁴⁶ Eren, s. 370; Öğuzman/Öz, s. 100; Kılıçoğlu, s. 132 dn. 169; Tunçomağ, s. 369.

⁴⁷ YHGK, 05.04.2006 T., E. 2006/1-83, K. 2006/143, www.meseyazilim.com.

⁴⁸ Eren, s. 370.

⁴⁹ Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Hakkında Gelen Görüşler, s. 64.

V. SONUÇ

İrade sakatlığı, irade ile beyan arasında ortaya çıkan uygunsuzluk hali dir. İrade ile beyan arasında ortaya çıkan bu uygunsuzluk, hata(yanılma), hile(aldatma), tehdit ve cebir(korkutma ve zorlama) gibi istenmeyerek meydana gelebileceği gibi, zihni kayıt, latife beyanı, muvazaa, gibi bilerek ve istenerek de meydana gelebilir.

Bir irade sakatlığı hali olan hatanın düzenlendiği Borçlar Kanun Tasası'nın 31'inci maddesinde, mevcut düzenlemeye paralel olarak, hukuki işlemin niteliğinde hata, hukuki işlemin konusunu teşkil eden şeide hata, şahısta hata, edim veya karşı edim miktarında hata, esaslı hata halleri olarak sayılmıştır. Tasarıda yürürlükte olan Borçlar Kanundan farklı olarak, sözleşmeye taraf olan kişinin vasıflarında hata hali de esaslı hata hallerinden biri olarak 31'inci maddede düzenlenmiştir.

Tasarıda saikte hata hali, yürürlükteki Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak "saikte yanılma" başlığı altında ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Bu maddede saikte yanılmanın kural olarak esaslı yanılma sayılmayacağı öngörümekle birlikte, hangi hallerde saikte yanılmanın esaslı yanılma sayılabileceği de düzenlenmiştir.

Tasarıda hileye ve tehdit-cebire ilişkin yürürlükte olan düzenleme türkçeleştirme dışında muhafaza edilmiştir.

KAYNAKÇA

- ARSEBÜK, Esat; **Borçlar Hukuku**, Cilt I-II, 3. Bası., Ankara, 1950.
- EREN, Fikret; **Borçlar Hukuku Genel Hükümleri**, 8.Bası, Ankara, Beta Yayınları, 2003.
- GAUCH, Peter/SCHLEUP, Walter R./SCHMID, Jörg/REY, Heinz; **OR Allgemeiner Teil Band I**, Zürich-Basel-Genf., Schulthess Verlag, 8. Auflage, 2003.
- HUGUENIN, Claire; **Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Zürich, Schulthess Verlag, 2. Auflage, 2006.
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 5. Baskı, 2005.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; **Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı**, İstanbul, 1968.
- OĞUZMAN, M. Kemal/Öz, M. Turgut; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 5. Baskı, 2006.

- REISOĞLU, Safa; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.
- SAYMEN, F. Hakkı./ELBİR, H. Kemal; **Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1966.
- SCHWARZ, Andreas B.; **Borçlar Hukuku Dersleri**, Cilt I, Çeviren Bülent Davran, İstanbul, 1948.
- SCHWENZER, Ingeborg; **Schweizerisches Obligationenrecht Algemeiner Teil**, Bern, Staempfli Verlag, 4. Auflage, 2006.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1**, 5.Bası, İstanbul, 1985.
- TUNÇOMAĞ, Kenan; **Türk Borçlar Hukuku, Cilt I, Genel Hükümler**, İstanbul, 6. Baskı, 1976.
- Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Hakkında Gelen Görüşler**, Ankara, Adalet Bakanlığı, 2005.
- von TUHR, Andreas; **Borçlar Hukuku Umumi Kısı**, I-II. Cilt, çev. Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1983.
- YILDIRIM, Mustafa Fadil; **Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile**, Ankara, Nobel Yayınları, 2002.

www.meseyazilim.com

www.kazanci.com